

Képes-e még betölteni funkcióját a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája a digitális korszakban?

*A tömegtájékoztatási eszközökről szóló cikk
értelmezése és alkalmazása*

LÁNCOS PETRA LEA*

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája a 20. század végén jött létre, éppen a digitális forradalom előtt. A veszélyeztetett nyelvek védelmét szolgáló nemzetközi jogi eszköz csupán a hagyományos médiával kapcsolatban tartalmazott kötelezettségvállalásokat a részes államok számára. Az elmúlt évtizedekben egyre fontosabb szerepet játszik az új média, ráadásul az online terjeszthető audiovizuális művek óriási lehetőséget jelentenek a regionális vagy kisebbségi nyelvhasználók médiaigényeinek kiszolgálására. Ebben a tanulmányban azt járom körül, hogy a Karta médiával kapcsolatos, a hagyományos médiára fókuszáló rendelkezései továbbra is alkalmasak-e arra, hogy hozzájáruljanak a veszélyeztetett nyelvek védelméhez.

Kulcsszavak: kisebbségi nyelvek, újmédia, digitalizáció, demográfiai jellemzők

---

Is the European Charter for Regional or Minority Languages still capable of performing its function in the digital era?

Interpretation and application of Article 11 of the Charter on media

The European Charter for Regional or Minority Languages was adopted at the end of the last century, just before the digital revolution. The international legal instrument for the protection of endangered languages merely contains undertakings for the signatory states relating to traditional media. In recent decades, however, new media has played an increasingly important role, and audiovisual works that can be distributed online offer a huge opportunity to cater to the media needs of regional or minority language users. In this study, I try to answer the question whether the Charter's provisions focusing on traditional media are still capable of fulfilling their function of protecting endangered languages.

Keywords: minority languages, new media, digitalization, demographic characteristics

---

---

* Habilitált egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar. ORCID-azonosító: 0000-0002-1174-6882.

1. Bevezetés

A médiaszolgáltatások és -termékek kiemelt jelentőséggel bírnak a regionális és a kisebbségi nyelvek fennmaradása és vitalitása szempontjából.¹ A média ugyanis nem csupán a nyelv útján szól hozzánk, de maga is „hordozza”, terjeszti a nyelvet, miközben fejleszti és megújítja azt, és egyben a nyelv túlélésének záloga.² A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának (Karta) célja a veszélyeztetett nyelvek védelme, ennek érdekében egyebek között az e nyelveken megvalósuló médiaszolgáltatások támogatását is előírja.³ A Karta szövegét a 20. század kilencvenes éveiben, a közép- és kelet-európai államok etnikai konfliktusokkal is terhelt politikai rendszerváltásának, európai integrációjának idején dolgozták ki az Európa Tanács égisze alatt.⁴ Ez az évtized azonban nem csupán a demokratikus átmenet időszak, hanem a globális digitális fordulat előszobája is volt. Így a Karta egyes, negyedszázada kidolgozott rendelkezéseire képest az online média megjelenésével különösen a tömegtájékoztatásra vonatkozó kötelezettségvállalások területén zajlottak mélyreható változások. Ahogyan arra Tom Moring utal, a kisebbségi nyelvhasználók hozzáférést garantáló nemzetközi jogi eszközök a digitális fordulat ellenére jobbra változatlanok maradtak.⁵ A Karta tömegtájékoztatásra vonatkozó 11. cikkében található rendelkezések is még kifejezetten a rádióval, a televízióval és a nyomtatott sajtóval kapcsolatos kötelezettségvállalásokat említenek, igaz, a Karta ismeri az audiovizuális műalkotás fogalmát is.

Ebben a tanulmányban – más szerzőkhöz hasonlóan⁶ – arra keresem a választ, hogy alkalmas-e még a Karta tömegtájékoztatási eszközökről szóló cikke a funkciójának betöltésére az átalakult médiapiac kontextusában. Másként fogalmazva: milyen szerepet játszanak az online médiaszolgáltatások és -tartalmak a tömegtájékoztatással kapcsolatos kötelezettségvállalások teljesítésében? A 11. cikk szerinti kötelezettségek teljesítése kapcsán azt is vizsgálom, hogy mi

¹ Tom MORING: Media Markets and Minority Languages in the Digital Age. 12 *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* (2013) 35.

² Tom MORING: Functional Completeness in Minority Language Media. In Mike CORMACK – Niamh HOURIGAN (szerk.): *Minority Language Media: Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon, Multilingual Matters, 2007, <https://doi.org/10.21832/9781853599651-002>, 35.

³ A dokumentum szövege: <https://bit.ly/412PDS9>.

⁴ KARDOS Gábor: Méréleg a Nyelvi Charta. *Kisebbségi Szemle*, 2017/3., 38.; KARDOS Gábor: A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának végrehajtási mechanizmusa. In EPLÉNYI Kata – KÁNTOR Zoltán (szerk.): *Terveztés és határtalanítás: a magyar nyelvpolitika 21. századi kibívásai*. Budapest, Lucidus, 2012, 66.; Explanatory Report, <https://bit.ly/495rZ9z>, 12. pont.

⁵ Tom MORING: New Media and the Implementation of Instruments in Support of Minority Rights Related to Media. 6 *European Yearbook of Minority Issues* (2006), https://doi.org/10.1163/22116117-90001601_19; MORING i. m. (2. lj.) 43.; Jarmo LAINIO (szerk.): *New Technologies, New Social Media and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Strasbourg, Európa Tanács, 2019, 13.

⁶ MORING i. m. (5. lj.); Tom MORING – Robert DUNBAR: *The European Charter for Regional or Minority Languages and the Media*. Strasbourg, Európa Tanács, 2008, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511575372.007>, 373–424.; Sarah MCMONAGLE: The European Charter for Regional or Minority Languages: Still Relevant in the Information Age? 11 *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* (2012); Tom MORING – Robert DUNBAR: Article 11: Media. In Alba NOGUEIRA LÓPEZ – Eduardo J. RUIZ VIEYTEZ – Iñigo URRUTIA LIBARONA (szerk.): *Shaping Language Rights: Commentary on the European Charter for Regional or Minority Languages in the Light of the Committee of Experts' Evaluation*. Strasbourg, Európa Tanács, 2012; LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.).

tekinthető elégséges szolgáltatásnak, figyelemmel egyebek között a használók igényeire, számára és demográfiai összetételére. A tanulmány elkészítése során a Karta szövegéből és a kapcsolódó magyarázó jelentésből indultam ki, valamint a szakértői bizottság értékelő jelentéseire és a releváns szakirodalomra támaszkodtam.

Az alábbiakban először a Karta létrejöttét, célját és struktúráját körvonalazom mint a regionális vagy kisebbségi nyelvű tömegtájékoztató biztosításával kapcsolatos állami kötelezettségek kontextusát. Ezt követi a Karta 11. cikkének bemutatása, különös tekintettel az egyes alpontokban említett tömegtájékoztató eszközökkel kapcsolatos kötelezettségekre és a felmerült kihívásokra. Végül azt járom körül, hogy mennyiben vonhatók be az újmédia eszközei a 11. cikk szerinti fogalmak alá és mennyiben járulhat hozzá használatuk és támogatásuk a részes államok vonatkozó kötelezettségeinek teljesítéséhez.

2. A Karta célja és struktúrája

A Karta célja az európai kulturális örökség részét képező kisebbségi vagy regionális nyelvek védelme, ezáltal indirekt módon az e nyelveket használó személyek nyelvi jogainak előmozdítása és védelme.⁷ A Karta csupán az eltűnés veszélyével fenyegetett regionális vagy kisebbségi nyelveket védi,⁸ a hivatalos nyelveket nem. Miként Kardos Gábor fogalmaz, „a Kartára [...] úgy is tekinthetünk, mint a »megőrzési« ideológia manifesztálódására, amely a nemzetközi jogban főként a környezetvédelem és a kulturális örökség védelmének kapcsán jelent meg”.⁹ A Kartához fűzött magyarázó jelentés szerint a kötelezettségvállalások a diszkrimináció tilalmán túlmutatva a részes államok tevéleges kötelezettségeinek rendszerét teremtik meg, hiszen „csak így lehet ezeket a nyelveket adott esetben kompenzálni a múltbeli kedvezőtlen körülményekért, valamint megőrizni és fejleszteni őket Európa kulturális identitásának szerves részeként”.¹⁰

A Karta koncepcióját az európai helyi és regionális hatóságok állandó konferenciája állította össze 1988. évi 192. számú határozatával,¹¹ annak végleges szövegét az európai regionális vagy kisebbségi nyelvek szakértőinek *ad hoc* bizottsága dolgozta ki, és azt az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1992. június 25-én fogadta el, majd nyitotta meg ratifikációra. A Karta 19. cikk (1) bekezdése értelmében öt részes állam ratifikációjával lépett hatályba 1998. március

⁷ KARDOS i. m. 2017 (4. lj.) 33.; KARDOS Gábor: Kisebbségi Nyelvi Charta: Vonások és gyakorlati problémák. *Fundamentum*, 2019/1–2., 6.; Gábor KARDOS: The Need for Minority Language Rights: Some Theoretical and International Legal Considerations. 2 *Foreign Policy Law Review* (2021), <https://doi.org/10.47706/KKIFPR.2021.2.11-27>, 16.; GERENCSÉR Balázs Szabolcs: Nyelvi jogok érvényesíthetősége. Probléma-térkép a Nyelvi Charta monitoring alapján. *Pázmány Law Working Papers*, 2018/3., 2.; Explanatory Report (4. lj.) 11. pont.

⁸ „E regionális vagy kisebbségi nyelvek demográfiai helyzete kifejezetten változatos, beszélőszámuk a néhány ezertől a több millióig terjedhet, és az egyes államok rájuk vonatkozó joga és gyakorlata is nagyon eltérő. Ami azonban sokukban közös, az az, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben veszélyeztetettek.” Explanatory Report (4. lj.) 2.

⁹ KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 7.

¹⁰ Explanatory Report (4. lj.) 3. és 10. pont.

¹¹ KARDOS i. m. 2012 (4. lj.) 66–67.

1-jén, így a mára 25 állam¹² által ratifikált Kartának idén éppen a huszonöt éves évfordulóját ünnepeljük.

A különleges struktúrájú, *à la carte* rendszerű Karta a nyelvvédelem legjelentősebb nemzetközi jogi eszköze, fókuszában a kisebbségi vagy regionális nyelvek állnak. A Karta meghatározása szerint kisebbségi vagy regionális nyelvnek minősülnek azok a nyelvek, „amelyeket valamely állam adott területén az állam olyan polgárai hagyományosan használnak, akik az állam fennmaradó népességénél számszerűen kisebb csoportot alkotnak, és amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől, azonban ez nem foglalja magába sem az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek dialektusait, sem a bevándorlók nyelveit” [1. cikk a) pont i. és ii. alpont].¹³ A részes államok a területükön beszélt valamennyi regionális vagy kisebbségi nyelv kapcsán kötelesek vállalni a Karta II. részében foglalt célokat és elveket (7. cikk). Ezen túlmenően az általuk választott nyelvekre nézve a III. részben foglalt kötelezettségvállalások közül nyelvenként legalább harmincötöt kell választaniuk, meghatározott feltételek mellett.¹⁴ A részes államok a területükön használt, a III. rész alá tartozó nyelvekre akár különböző kötelezettségvállalásokat is tehetnek az egyes nyelvek eltérő helyzetének megfelelően.¹⁵

A III. rész a következő területekre nézve tartalmaz a kisebbségi vagy regionális nyelvek védelmével kapcsolatos, „különböző nehézségi fokú” rendelkezéseket,¹⁶ azaz lehetséges kötelezettségvállalásokat: oktatásügy (8. cikk), igazságszolgáltatás (9. cikk), közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek (10. cikk), tömegtájékoztatási eszközök (11. cikk), kulturális tevékenység és kulturális létesítmények (12. cikk), gazdasági és társadalmi élet (13. cikk), valamint határokon túli cserekapcsolatok (14. cikk). François Grin megfogalmazásában a Karta által szabályozott területek a nyelvpolitika univerzális kérdései.¹⁷ A Karta II. részének és a III. részből választott kötelezettségvállalásoknak a részes államok általi betartását egy szakértői bizottság ellenőrzi az államok ötéves monitoring-időszakonként beküldött országjelentése, a szakértői bizottság által tett országlátogatás és a nyelvhasználók szervezeteinek árnyékjelentései alapján.

¹² Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Liechtenstein, Luxemburg, Magyarország, Montenegró, Németország, Norvégia, Örményország, Románia, Spanyolország, Svájc, Szerbia, Szlovák Köztársaság, Szlovénia, Ukrajna.

¹³ A magyarító jelentés kiemeli, hogy a Karta „nem foglalkozik az új, gyakran nem európai nyelvek helyzetével, amelyek az aláíró államokban a közelmúltbeli, gyakran gazdasági indíttatású migrációs hullámok következtében jelentek meg. Az ilyen nyelveket beszélő népesség esetében sajátos integrációs problémák merülnek fel”, amit szükség szerint egyéb nemzetközi jogi eszközzel kell kezelni, lásd Explanatory Report (4. lj.) 15. pont. „A Karta célja nem az, hogy megoldja a közelmúltbeli bevándorlási jelenségekből eredő problémákat, amelyek a bevándorlás országában, illetve visszatérés esetén néha a származási országban is idegen nyelvet beszélő csoportok kialakulását eredményezik. A Karta különösen nem foglalkozik az Európába nemrégiben bevándorolt és valamely európai állam állampolgárságát megszerző nem európai csoportok jelenségével.” Explanatory Report (4. lj.) 31. pont.

¹⁴ Karta 2. cikk (2) bekezdés: „Minden Fél a 3. cikknek megfelelően a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás időpontjában megjelölt minden nyelv kapcsán vállalja, hogy a jelen Karta III. részének rendelkezései közül legkevesebb harmincöt bekezdést vagy pontot alkalmaz, és pedig legalább hármat-hármat a 8. és 12. cikkből és egyet-egyet a 9., 10., 11. és 13. cikkből.”

¹⁵ Explanatory Report (4. lj.) 46–47.

¹⁶ KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 10.

¹⁷ François GRIN: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2003, <https://doi.org/10.1057/9780230502666>.

A szakértői bizottság elnöke, Aleksandra Oszmiańska-Pagett a Karta 25 éves évfordulója kapcsán kiadott közleményében így méltatta annak *à la carte* struktúráját:

A Kartában elfogadott kötelezettségvállalások rendszere lehetővé teszi az egyes nyelvek helyzetéhez való alkalmazkodást, figyelembe véve az azokat alakító társadalmi, politikai és gazdasági összefüggéseket. Lehetővé teszi, hogy a Karta által jelenleg védett több mint 80 regionális és kisebbségi nyelv mindegyikének használatát a mindennapi élet minden területén biztosítsa.¹⁸

Habár a nyelvek és az azokkal kapcsolatban tett kötelezettségvállalások szabad alakítása (a vizsgálat tilalma mellett) valóban lehetővé teszi az egyes regionális vagy kisebbségi nyelvek egyedi helyzetének figyelembevételét (például a beszélők száma, életkora és igényei, valamely nyelv területhez nem kötött jellege), előfordul, hogy a részes államok alul- vagy túlratifikálnak egyes nyelvek kapcsán.¹⁹ Az előbbi esetben nem teljesülnek a beszélők igényei vagy csökken a nyelv védelme,²⁰ az utóbbi esetben akár beszélők hiányában is köteles a részes állam eleget tenni az objektív teljesíthetetlen kötelezettségvállalásainak, például a gyakorlatilag kihalt nyelvek esetében.²¹ Miként arra Kardos is rámutat, „a baj az, hogy az Európa Tanács sohasem vette magának a bátorságot, hogy a ratifikációs dokumentumot visszaküldje további megfontolásra, rámutatva, hogy egyik-vagy másik kisebbségi nyelv esetében a nyelv objektív helyzetéből következően más szelekcióra lenne szükség.”²² Végül olyan részes állam is van, amely úgy ratifikálta a Kartát, hogy a területén nem beszélnek regionális vagy kisebbségi nyelveket (Luxemburg).²³

Mindezek mellett az *à la carte* rendszer által biztosított rugalmasságnak köszönhetően az Európa Tanács számos tagállama csatlakozott a Kartához.²⁴ A struktúra azt is lehetővé teszi, hogy a részes államok a közigazgatási és a pénzügyi kapacitásukkal összhangban a jövőben újabb kötelezettségvállalásokkal mélyítsék el a területükön használt regionális vagy kisebbségi

¹⁸ 25th anniversary of the entry into force of the European Charter for Regional or Minority Languages, 2023. március 1., <https://bit.ly/411Wmvy>; lásd még KARDOS i. m. 2017 (4. lj.) 35.

¹⁹ „[E]lőfordul, hogy az állami hatóságok, félreértve egyes kötelezettségek tartalmát, »rossz« opciót választanak, vagy úgyszólván véletlenszerűen döntenek egyik vagy másik opció mellett, azért, hogy így elkerüljék a bírálatot.” KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 10.

²⁰ KARDOS i. m. 2017 (4. lj.) 40.

²¹ Bosznia-Hercegovinában a 2013-as népszámlálási adatok alapján 262-en vallották magukat zsidónak, azonban nem volt világos, hogy hányan beszélik a védett ladino nyelvet. A közösség képviselője szerint Bosznia-Hercegovinában már nincs beszélője a nyelvnek, és az állam által finanszírozott ladino kurzusokat sem keresték. A szakértői bizottság ugyan felhívta a részes államot, hogy kezdjenek párbeszédet a beszélők szervezeteivel a ladino revitalizálásáról, azonban a második monitoring-időszakban úgy döntött, hogy nem vizsgálja a III. rész szerinti kötelezettségvállalásokat a ladinóra nézve. A Bosznia-Hercegovinával kapcsolatos második monitoringjelentés (2016. október 11.) 84. pont.

²² KARDOS i. m. 2017 (4. lj.) 35.

²³ Az olyan részes államok számára, amelyek területén nem található a Karta értelmében vett regionális vagy kisebbségi nyelvek, a szakértői bizottság nem fogalmaz meg ajánlásokat.

²⁴ „A Charta a többségi és a kisebbségi az érdekek, az állami erőforrások és az intézményi igények kiegyensúlyozására törekszik a kisebbségi nyelvédelem kontextusában, a kötelezettségek tekintetében felállított *à la carte* »de-formában«, a minél szélesebb körű ratifikáció érdekében.” KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 9.

nyelvek védelmét – igaz, erre eddig csak ritkán került sor.²⁵ A Karta érdekessége, hogy az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága bármely olyan államot is meghívhat a csatlakozásra, amely nem tagja az Európa Tanácsnak [20. cikk (1) bekezdés].

3. A Karta tömegtájékoztatási eszközökről szóló 11. cikke

Habár az egyes regionális vagy kisebbségi nyelvek helyzete nagyon eltérő (a beszélőik számát és életkorát tekintve és hogy rendelkeznek-e anyaországgal stb.), azok „szinte kivétel nélkül kedvezőtlenebb helyzetben vannak, nemcsak a globálisan használt világnyelvekkel, hanem a nemzeti szinten domináns, államilag támogatott nyelvekkel szemben is”, emiatt e nyelvek fokozott védelemre szorulnak, egyebek mellett a média területén is.²⁶ A regionális vagy a kisebbségi nyelveken rendelkezésre álló médiapaletta jellemzően nem teljes, például megjelenik újság a védett nyelven, de az adott nyelv nem szerepel a rádióban.²⁷ Erre a helyzetre reagál a Karta tömegtájékoztatással kapcsolatos kötelezettségvállalásokat tartalmazó 11. cikke.

E cikk alapján a részes államok a tömegtájékoztatási eszközökkel kapcsolatos kötelezettségvállalásaikat a védelemben részesített nyelvek helyzetének megfelelően – illetékes hatóságai hatáskörével összhangban és a média függetlenségének tiszteletben tartásával – támogatják a regionális vagy a kisebbségi nyelvek megjelenését a médiában. A Kartához fűzött magyarázó jelentés 107. pontja kiemeli, hogy a regionális és a kisebbségi nyelvek védelme szempontjából létfontosságú a médiában való megjelenés, hiszen „ma egyetlen nyelv sem tudja megőrizni befolyását, ha nem fér hozzá a tömegkommunikáció új formáihoz. Ezek fejlődése az egész világon és a technológia fejlődése a kevésbé elterjedt nyelvek kulturális befolyásának gyengüléséhez vezet.”²⁸ A regionális vagy kisebbségi nyelv médiában való szereplése „normalizálja” annak jelenlétét a társadalomban,²⁹ erősíti a nyelv vitalitását és emeli presztízsét. Ugyanakkor a regionális vagy kisebbségi nyelvű médiaszolgáltatásoknak – rendszerint – kisebb piacuk van, ez pedig piaci feltételek mellett megnehezíti vagy ellehetetleníti a teljes kisebbségi médiapaletta kialakítását és fenntartását.³⁰ Ezért az állami beavatkozás jogszerű keretei között szükség szerint a részes állam pénzügyi és egyéb támogatására van szükség a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a közszolgálati vagy kereskedelmi médiában történő megjelenéséhez.³¹

²⁵ Explanatory Report (4. lj.) 23. pont; KARDOS i. m. 2017 (4. lj.) 35. Legutóbb a manx nyelv kapcsán mélyítette el kötelezettségvállalását az Egyesült Királyság, Hollandia pedig a papiamentu nyelvre is kiterjesztette a Karta védelmét.

²⁶ MORING i. m. (2. lj.) 37.

²⁷ Uo. 45.

²⁸ Explanatory Report (4. lj.) 107. pont.

²⁹ A normalizáció kérdését járja körül több kisebbségi nyelv médiája és a baszk televízió összehasonlítása útján JOSÚ AMEZAGA et al.: *The Public Sphere and Normalization of Minority Languages: An Analysis of Basque Television in Light of Other Experiences in Europe. Tripodos* (2021) 93–112.

³⁰ Fernando RAMALLO: *Minority Languages in Media Communication*. In Kristina BEDIJS – Christiane MAASS (szerk.): *Manual of Romance Language in the Media*. Berlin, De Gruyter, 2017, <https://doi.org/10.1515/9783110314755-020>, 456.

³¹ Explanatory Report (4. lj.) 107. pont.

A részes államok a III. rész alá tartozó nyelveket „különböző nehézségi fokú”,³² opcionális kötelezettségvállalások útján támogathatják, ami a 11. cikk (1) bekezdése alapján a regionális vagy kisebbségi nyelven sugárzó rádióállomás vagy televíziós csatorna létesítésétől az ezeken a nyelveken készült műsorok közszolgálati műsorszórók programjába illesztésén át a regionális vagy kisebbségi nyelven sugárzó rádióállomás vagy televízió létesítésének vagy az e nyelveken készült műsorok rendszeres sugárzásának ösztönzéséig terjed. Ami a rádión és a televízión túli tömegtájékoztatást illeti, a részes államok ösztönözhetik és megkönnyíthetik a regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális művek készítését és terjesztését, sajtóorgánum létesítését, fenntartását vagy az e nyelveken készült sajtócikkek rendszeres közlését. A részes államok pénzügyileg is támogathatják a regionális vagy kisebbségi nyelvű tömegtájékoztatást a többletköltségek támogatásával, az e nyelveken készült audiovizuális műalkotások és az e nyelveken működő újságírók és egyéb médiamunkások képzésének támogatásával.

A magyarázó jelentés 110. pontja kiemeli, hogy a közszolgálati média keretei között a részes államoknak lehetőségük van jogszabályban vagy a műsorszolgáltató statútumában előírni a regionális vagy kisebbségi nyelven történő műsorszórást, míg a kereskedelmi rádiós és televíziós csatornák és az írott sajtó esetében ösztönözhetik és elősegíthetik a védett nyelveken történő szolgáltatást. Különösen a regionális vagy kisebbségi nyelvű rádióállomás létesítése vagy támogatása esetén nem maradhat el a szükséges frekvencia biztosítása.³³ Fontos a regionális vagy kisebbségi nyelven dolgozó újságírók, riporterek képzése is, amivel javul a kérdéses nyelv társadalmi-gazdasági presztízse, és biztosítható, hogy olyan szakemberek készítik a műsorokat, írják a cikkeket, akik valóban anyanyelvi beszélői a védett nyelvek.³⁴

A (2) bekezdés szerint a részes államok vállalják a regionális vagy kisebbségi nyelven készült rádió- és televízióadások közvetlen vételének szabadságát, és nem akadályozzák ezeknek a szomszéd országokból történő továbbsugárzását. Végül a (3) bekezdés alapján a részes államok garantálják a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók képviselőinek részvételét a média szabadságát és pluralizmusát garantáló testületekben.

Ami a vételi szabadságot illeti, rendszeresen felmerül a jellemzően futballmeccsekhez kapcsolódó műsorszolgáltatások határon átnyúló vételének akadályozása mint probléma. Ennek indoka, hogy a műsorszolgáltatók az egyes meccsek sugárzásának jogát egy adott országterületre és nyelvre vásárolják meg. A jogtulajdonosnak jogos igénye, hogy ezek az élő műsorszolgáltatások csak a jogosultsággal érintett területen legyenek hozzáférhetőek – maga a magyarázó jelentés is úgy fogalmaz, hogy „e bekezdés rendelkezései nem érintik a szerzői jogok tiszteletben tartásának szükségességét”.³⁵ Ehhez érdemes hozzátenni, hogy az anyaországból

³² KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 10.

³³ Explanatory Report (4. lj.) 110. pont.

³⁴ RAMALLO i. m. (30. lj.) 457.

³⁵ Explanatory Report (4. lj.) 112. pont. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv alapján a tagállamok megállapíthatnák azokat a „kiemelten jelentős” sporteseményeket, amelyek megtekintéséből nem lehetne kizárni a tagállam közönségének jelentős részét. Ha a tagállam rendelkezik ezekről az eseményekről, a 14. cikk (3) bekezdése alapján a joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatók tekintetében gondoskodnak arról, hogy azok „az általuk vásárolt kizárólagos jogokat nem gyakorolják oly módon, hogy egy másik tagállamban a közönség jelentős részét megfosztják attól a lehetőségtől, hogy [a] megjelölt eseményeket teljes körű vagy részleges élő közvetítés, vagy amennyiben ez objektív közérdekű okokból szükséges vagy megfelelő, teljes vagy részleges későbbi közvetítés út-

vagy más országból származó médiaszolgáltatás szabad vétele önmagában nem elégíti ki a regionális vagy nyelvi kisebbségek igényeit, hiszen az egyes közösségeknek a saját mindennapi életükre, helyi hagyományaikra és szokásaikra, kommunikációs igényeikre és preferenciáikra szabott, lehetőség szerint általuk gyártott médiára van szükségük.³⁶ Ahhoz, hogy a média be tudja tölteni a funkcióját, fórumot kell biztosítson az érintett közösség közügyeinek megvitatására, amire az anyaországi műsorok nem vagy csak korlátozott mértékben képesek.

A 11. cikk alatt vállalható kötelezettségek nagy részét az állam nem teljesítheti egyszerűen jogszabályok elfogadásával, hanem további erőfeszítéseket kell tennie az abban foglaltak megvalósítására. Ezért a szakértői bizottság vizsgálódása során kiemelt jelentőséget tulajdonít az egyes csatornák, állomások tényleges működésének, a sajtótermékek rendszeres megjelenésének, az online szolgáltatások elérhetőségének, a pénzügyi támogatások rendelkezésre bocsátásának és rendszeres növelésének, az újságírók és más médiaszakemberek képzésének, a regionális és kisebbségi nyelvi szervezetek képviselőinek a tömegtájékoztatási eszközök szabadságát és pluralizmusát garantáló testületekben való részvételének. Ezek a tömegtájékoztatás infrastruktúrális feltételei – ezek hiányában a tömegtájékoztatásról szóló kötelezettségvállalások aligha teljesíthetők.³⁷

Végül érdemes kiemelni, hogy a Karta struktúrájában a tömegtájékoztatás ügye méltatlanul háttérbe szorult, ugyanis – szemben az oktatásügy és a kulturális élet területeire tartozó rendelkezésekkel, ahol a részes államoknak legalább három kötelezettségvállalást kell tenniük – a 11. cikk alatt található rendelkezések közül csupán egyet kell kiválasztani. Pedig ahogyan arra Kardos is utal tanulmányában: a kötelezettségvállalások száma tekintetében „a kulturális élet helyett célszerűbb lett volna a média kiemelése, annak a mai életben betöltött szerepe miatt”.³⁸ A kulturális élet preferenciális helyzete a médiához képest a Karta kulturális örökségvédelmi fókuszával magyarázható, vagy akár a dokumentumnak a nyolcvanas–kilencvenes évekbeli kialakulásával is.

---

ján, szabadon hozzáférhető televízióadásban kövessék.” Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) 14. cikk (3) bekezdés. Ugyanakkor „a területiális engedélyadást igen gyakran a fogyasztási szokások sajátosságai is indokolják: a nyelvi korlátok, a kulturális érdeklődés szükségessé és indokolttá tehetik azt, hogy a jogosult csak bizonyos földrajzi területre kiterjedően biztosítson hozzáférést a műhöz.” GRAD-GYENGE Anikó: A sportközvetítésekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések az Európai Bíróság gyakorlatában. *Gazdaság és Jog*, 2018/7–8., 16. Lásd még Rachael CRAUFURD SMITH – Bianca BOETTCHER: Football and Fundamental Rights: Regulating Access to Major Sporting Events on Television. 8 *European Public Law* (2002), <https://doi.org/10.54648/395964>, 107–133.; Tom EVENS – Petros IOSIFIDIS – Paul SMITH: *The Political Economy of Television Sports Rights*. New York, Palgrave Macmillan, 2013, <https://doi.org/10.1057/9781137360342>.

³⁶ MORING i. m. (5. lj.) 23–24.

³⁷ KARDOS i. m. 2019 (7. lj.) 11.

³⁸ Uo. 8.

4. Az újmédia és a Karta tömegtájékoztatással kapcsolatos rendelkezései

Az újmédia óriási lehetőséget jelent a regionális vagy kisebbségi nyelvű tömegtájékoztatás hatékony megvalósítására,³⁹ hiszen az ilyen médiatermékeket sok esetben költséghatékonyabban lehet előállítani, ezek a szolgáltatások és termékek szélesebb körben hozzáférhetőek,⁴⁰ és adott esetben még a szűkösen rendelkezésre álló frekvenciákat sem érintik.⁴¹ Ráadásul az újmédia egyre népszerűbb a felhasználók és a szolgáltatók körében,⁴² ezzel párhuzamosan egyre több szolgáltatás hagyja el a hagyományos média kereteit.⁴³ Az újmédia előretörésével és a párhuzamos médiatermek megszorodásával egyre zsugorodik és töredezik szét az a demokratikus nyilvánosság, amelyet a hagyományos média a közügyek megvitatásához biztosított.⁴⁴ Így a média egyre kevésbé tudja ellátni azt a „normalizációs” funkcióját, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvű műsorok sugárzásával hagyományosan végzett.⁴⁵ Ezért az újmédia semmiképp nem rekedhet a Karta fókuszán kívül.

De pontosan mi minősül újmédiának és mely szolgáltatások és termékek esetében kérdéses a Karta alkalmazhatósága? Moring az újmédián belül két kategóriát különböztet meg: egyrészt azokét a műsorszolgáltatásokat, amelyeket az eredeti funkcióiknak megfelelő vevőkészülékekkel fogunk, például digitális vagy szatellit televízió és rádió, másrészt az online platformokon elérhető és lekérhető szolgáltatásokat és termékeket, például közösségi média, streaming-szolgáltatások, online sajtó.⁴⁶ Az utóbbi kategóriával kapcsolatban kérdés, hogy elősegítheti-e egyáltalán a Karta 11. cikke alapján vállalt kötelezettségek teljesítését.⁴⁷ Mivel a Karta csupán a hagyományos médiára nézve tartalmaz részletes kötelezettségeket, „az államok ezt akár felhatalmazásként is értelmezhetik arra, hogy figyelmen kívül hagyják az újmédia területét”,⁴⁸ pedig ez semmiképpen nem állna összhangban a Karta szellemiségével.

Az Európa Tanácsnak 2019-ben készített, az új technológiák, az új közösségi média és a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának viszonyát bemutató jelentésben a szerzők kísérletet tettek arra, hogy számba vegyék az újmédia megjelenésével bekövetkezett

³⁹ MORING i. m. (5. lj.) 28.

⁴⁰ MORING i. m. (1. lj.) 37.

⁴¹ Ebben a tanulmányban az újmédia és a Karta alapján vállalt kötelezettségek teljesítésének összefüggéseit vizsgálom, azonban érdemes megjegyezni, hogy az újmédia nemcsak lehetőséget, hanem veszélyeket is rejt magában a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői számára. Moring szerint felmerülnek „az újmédiának (különösen az internetnek) a rasszista vagy szélsőséges csoportok általi, diszkriminatív propaganda terjesztésére való felhasználásával, valamint a nemzeti kisebbségek digitális platformokon elérhető vagy digitális platformokra költöztetett médiához való hozzáféréseivel kapcsolatos aggályok. A harmadik aggodalom, amely a politikai vitákban felmerült, [...] a »diaszpóra« média állítólagos domináns használatára vonatkozik a nemzeti és/vagy a helyi gyártású médiával szemben a (különösen a kivándorolt) kisebbségek körében” (igaz, ez utóbbiak nem tartoznak a Karta által védett nyelvek révén oltalmazott beszélőközösségekhez). MORING i. m. (5. lj.) 21.

⁴² MORING i. m. (1. lj.) 39.

⁴³ Uo. 34.

⁴⁴ LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.) 21.

⁴⁵ RAMALLO i. m. (30. lj.) 453–454.

⁴⁶ MORING i. m. (5. lj.) 22–23.

⁴⁷ Uo. 42.

⁴⁸ Uo. 47.

változásokat.⁴⁹ A médiatérben és a felhasználói szokásokban végbement átalakulással kapcsolatban kifejtik, hogy a következő évtizedben bizonyos részes államokban teljesen elavultnak bizonyulnak majd a nyomtatott sajtóra vonatkozó kötelezettségvállalások, emellett a „csatorna” és a „rádióállomás” kifejezés is értelmetlenné válhat. A szerzők szerint a fő kérdés az, hogy a megváltozott körülmények között mi az állam feladata és hogyan lehet a média sajátos funkcióit az újmédia által meghatározott médiatérben érvényre juttatni.⁵⁰ Arra a következtetésre jutnak, hogy az adott részes államban fennálló helyzetet tekintetbe véve kell végrehajtani a Kartát, úgy, hogy a hagyományos médiával funkcionálisan egyenértékű újmédiát is figyelembe veszik és fejlesztik. Jól mutatja ezt a szakértői bizottság gyakorlatában bekövetkezett fordulatot a Szlovákiáról készített ötödik monitoringjelentés, amelyben a testület megerősíti, hogy az online rádió- és televíziókínálat biztosításával is teljesülhetnek a Karta szerinti kötelezettségvállalások.⁵¹

Miként arra Moring is rámutat, az újmédia produktumainak jelentős része az audiovizuális művek körébe sorolható, amelyeket a Karta 11. cikke is említ a részes államok által nyújtható pénzügyi támogatásokkal kapcsolatos kötelezettségvállalások körében [(1) bekezdés f) pont ii. alpont].⁵² Sőt a jelentés szerint „a kizárólag az interneten jelen lévő médiára gyakran audio- és audiovizuális művekként utalnak, [...] és nem a »régí média« rádió, televízió vagy újság kategóriái alá sorolva”.⁵³ Ami az újságírók és más médiszakemberek képzésével kapcsolatos kötelezettségvállalást illeti [g) pont], ez a rendelkezés sem zárja ki, hogy azt az újmédia területére tartozó szolgáltatások és termékek fejlesztésében részt vevők képzésére alkalmazzák.⁵⁴ Miközben a vétel és a tovább sugárzás szabadsága [(2) bekezdés] az újmédia esetében elsősorban a netes infrastruktúra kiépítésével és a hozzáférés elősegítésével biztosítható, addig a (3) bekezdés szerinti kötelezettség is értelmezhető az újmédia viszonylatában: Moring szerint ide tartozhat a regionális vagy kisebbségi nyelvhasználók képviselőinek az interneten terjesztett jogszerűtlen tartalmakkal kapcsolatos panaszkezelésben illetékes intézményekben vagy hatóságokban történő részvétele.⁵⁵

Ami a vételi szabadság teljesítését illeti, az újmédia biztosítása nem (feltétlenül) váltja ki a hagyományos műsorszórási módokat – például a szakértői bizottság azt javasolta a Magyarországról készült hatodik jelentésben, hogy az állam tegyen erőfeszítéseket a középhullámú rádiószolgáltatás műszaki feltételeinek javítására, hiszen a kisebbségi nyelvhasználók gyakran nem rendelkeznek a rádióműsorok online hallgatásához szükséges eszközökkel. Ezzel egy időben a hazai nemzetiségi képviselők azt is jelezték a szakértői bizottságnak, hogy bár szeretnék

⁴⁹ LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.).

⁵⁰ Uo. 22.

⁵¹ „A ruszin ifúsági szervezet ruszin nyelvű YouTube-csatornát üzemeltet, és egy online rádió továbbra is ruszin nyelven sugároz. A szakértői bizottság felülvizsgálta megközelítését, és úgy döntött, hogy figyelembe veszi a 11. cikk (1) bekezdés b) pont ii. alpontja szerinti internetes rádióadást, valamint a 11. cikk (1) bekezdés c) pont ii. alpontja szerinti internetes televíziózás kínálatát.” A Szlovákiával kapcsolatos ötödik monitoringjelentés (2019. november 5.) 67. pont.

⁵² MORING i. m. (5. lj.) 42.

⁵³ LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.) 28.

⁵⁴ MORING i. m. (5. lj.) 42–43.

⁵⁵ Uo. 43.

követni az anyaállamuk élő online televíziós műsorait, nincs internethozzáférésük vagy nem tudják azt használni.⁵⁶

Moring mindezek tükrében arra hívja fel a figyelmet, hogy „a nemzeti kisebbségek médiájának fejlesztése során előnyösebbek az »additív politikák« (amikor az új médiumok hozzáadódnak a már eleve sokszínű médiakínálatához, a régi média részesedése pedig arányosan csökken), míg kerülendők a »helyettesítő politikák« (amikor az új média egyszerűen régi média helyébe lép)”, hiszen a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőitől nem várható el, hogy a társadalomban bevett médiafogyasztási szokásoktól eltérő felhasználásokra álljanak át.⁵⁷ Erre nézve Moring olyan kutatásokat is idéz, amelyek arra utalnak, hogy más az online és a nyomtatott média fogyasztása: míg a felhasználók a helyi és regionális sajtótermékeket jellemzően nyomtatott formájukban olvassák, addig online már inkább az országos sajtót keresik.⁵⁸ Mindez arra enged következtetni, hogy a helyi érdekeltsgű, regionális vagy kisebbségi nyelven írt sajtótermékek online platformokra költözésével akár csökkenhet is az olvasószám.⁵⁹ Ez azonban arra is rámutat, hogy az újmédia által nyújtott előnyök csak a megfelelő infrastruktúra mellett realizálhatók: a regionális vagy nyelvi kisebbségek által lakott területeken elérhető szélessávú internethozzáférés, valamint az adott nyelven rendelkezésre álló, lehetőleg helyi érdekeltsgű médiaszolgáltatások és -termékek.⁶⁰ Ilyen additív megközelítést alkalmaz a romans nyelv kapcsán Svájc, ahol az RTR rádiócsatorna hír- és zeneműsora egyszerre elérhető rádió és online is.⁶¹

Az adott nyelvi kisebbség demográfiai jellemzői is nagy jelentőséggel bírnak a megfelelő médiatípusok meghatározása során, hiszen az újmédia fogyasztói még ma is jellemzően a fiatalabb és a középkorú lakosság, akik rendelkeznek az annak használatához szükséges technológiával, digitális kompetenciával és pénzügyi forrásokkal.⁶² Ezért is nagyon fontos, hogy a védett nyelv beszélőinek demográfiai helyzetéhez és szokásaihoz igazodjon a regionális vagy kisebbségi nyelven biztosított médiaszolgáltatás. A szakértői bizottság kiemelte a Norvégjáról szóló nyolcadik jelentés végrehajtásához kapcsolódó időszaki jelentésében, hogy „a beszélők szerint a kven nyelvű médiakínálat továbbra sem elégséges, és elsősorban online elérhető, ami azt jelenti, hogy az a gyakorlatban nem hozzáférhető az idősebb kven beszélők számára”.⁶³ A szakértői bizottság a védett nyelv demográfiai helyzetének megfontolását javasolta Lengyelország számára is, amikor a harmadik monitoringjelentésben arról írt, hogy „bizonyos körülmények között az online újságok is elégségesek lehetnek. A nyomtatott és a digitális újságok kínálatában olyan

⁵⁶ Lásd CM(2016)144 (2016. október 12.) 64. pont.

⁵⁷ MORING i. m. (6. lj.) 24–25.

⁵⁸ Érdemes hozzátenni, hogy az Európa Tanács 2019-es adatai alapján a fiatalabb generáció már sem nyomtatott, sem online formában nem fogyasztja a hagyományos sajtót, helyette gyakran a web 2.0 szolgáltatásait veszi igénybe. LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.) 17.

⁵⁹ MORING i. m. (1. lj.) 39–40. Moring arra is felhívja a figyelmet, hogy finn és walesi fiatalok körében végzett kutatások szerint a válaszadók a kisebbségi nyelvet tartalomgyártásnál használják gyakrabban, míg a hivatalos nyelvet inkább a tartalomfogyasztásukban (uo. 42.).

⁶⁰ MORING i. m. (5. lj.) 21.

⁶¹ A Svájcra vonatkozó hetedik jelentés végrehajtásához kapcsolódó időszaki jelentés (2022. szeptember 28.) 82. pont.

⁶² MORING i. m. (5. lj.) 26.

⁶³ A Norvégiával kapcsolatos nyolcadik monitoringjelentés (2023. március 15.).

egyensúlyt kell elérni, amely minden korosztály igényeit kielégíti.”⁶⁴ Ehhez képest a Horvátországról szóló hatodik jelentésben gyakorlatilag valamennyi védett nyelv kapcsán azt az ajánlást tette a szakértői bizottság, hogy segítsék elő a védett nyelveken készült audio- és audiovizuális művek készítését és – egybeként – az interneten történő terjesztését.⁶⁵

Ami az új médiatermékeket illeti, a Németországról szóló hetedik jelentés már kifejezetten utal a podcastekre, így az NDR televíziós csatorna által északi fríz nyelven készített 15 perces *Unerwäis* videopodcastekre, továbbá az Offener Kanal Lübeck, valamint az NDR oldalán elérhető, alnémet nyelvű podcastekre.⁶⁶ Svédországban pedig egy rádióállomás arra ösztönözte hallgatóit, hogy finnül tweeteljenek az állomás Twitter-hete során, hogy növelje a kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos tudatosságot.⁶⁷ Ezek azonban egyelőre csak apró színfoltok a médiakínálatban, hiszen az online média elsősorban a nagyobb nyelveknek kedvez, és az adatok szerint a kisebbségi média csak lassan tör be a digitális világba.⁶⁸ Talán ez az oka annak, hogy a szakértői bizottság a jelentéseiben továbbra is csak elvétve említ „újmédiát”,⁶⁹ és elsősorban a hagyományos média szolgáltatásait és termékeit vizsgálja a részes államok kötelezettségvállalásainak teljesítése körében.

Előfordul, hogy a szakértői bizottság maga tesz javaslatot az újmédia nyújtotta lehetőségek szélesebb körű kiaknázására a nyelvvédelem céljából: „Az albán elektronikus média fejlesztése kétféleképpen valósítható meg. Digitális archívumot kell létrehozni, amely a jövő nemzedékek számára felhalmozott anyagot az albán történelem részeként őrzi meg, illetve a 21. század igényeihez igazodva a felvételeket a televízió kivül a közösségi média oldalain is elérhetővé kell tenni.”⁷⁰ Van olyan védett nyelv, amelynél éppen a közösségi média tölt be jelentős szerepet a hagyományos médiafunkciók teljesítésében: „Az Omrop Fryslân webhely kezdőlapja fríz nyelven van, és a teljes Omrop Fryslân App fríz nyelvű. Csak a webhely hírvivata és az alkalmazás érhető el hollandul. A hírcikkek 75%-át frízül, 25%-át hollandul olvassák. Az Omrop Fryslân 2014 és 2018 között megduplázta webhelyeinek látogatottságát, és a kizárólag fríz nyelvű Facebook-oldalát naponta 80 000–120 000 látogató keresi fel”, a látogatók egynegyede pedig hatvan év feletti.⁷¹

5. Összefoglalás

A Karta szövegének elfogadása és hatálybalépése óta óriási változáson ment át az európai (és a globális) médiatér. Az elmúlt évtizedekben lezajlott digitális fordulattal megjelenő újmédia egyre fontosabb szerepet játszik a nemzeti és kisebbségi médiában. Habár a Karta tömegtájékoztatással kapcsolatos kötelezettségvállalásokat tartalmazó 11. cikke kifejezetten hagyomá-

⁶⁴ A Lengyelországgal kapcsolatos harmadik monitoringjelentés (2022. február 16.) 54. pont.

⁶⁵ A Horvátországgal kapcsolatos hatodik monitoringjelentés (2020. március 10.).

⁶⁶ A Németországgal kapcsolatos hetedik monitoringjelentés (2022. november 23.) 57. pont.

⁶⁷ A Svédországgal kapcsolatos ötödik monitoringjelentés (2014. május 16.) 299. pont.

⁶⁸ MORING i. m. (1. lj.) 37.

⁶⁹ Uo. 43.; MORING i. m. (5. lj.) 20.

⁷⁰ A Montenegróval kapcsolatos ötödik monitoringjelentés (2020. szeptember 11.) 47. pont.

⁷¹ A Hollandiával kapcsolatos hatodik monitoringjelentés (2020. július 21.) 45. pont.

nyos médiaszolgáltatásokat említ, a részes államok kötelezettségvállalásainak végrehajtását ellenőrző szakértői bizottság fokozatosan kiterjesztette ellenőrzését a regionális és kisebbségi nyelvű online médiára is. A szakértői bizottság tömegtájékoztatáshoz kapcsolódó gyakorlata alapján a Karta továbbra is képes betölteni funkcióját, hiszen az újmédia is a televízió, a rádió, a sajtó vagy az audiovizuális művek fogalma alá vonható. A folyamatos, akár élő tartalomgyártás az újmédiában is költséges lehet és különleges szakértelmet igényel, így a részes állam által az adott nyelv kapcsán vállalt kötelezettségtől függően az is szükséges lehet, hogy ezekhez megfelelő forrásokat, képzési lehetőségeket és intézményi kereteket biztosítsanak. A védett nyelv beszélőinek száma meghatározó abból a szempontból, hogy egy-egy online csatorna, hírlap nyereségesen üzemeltethető-e állami támogatás nélkül, és állnak-e rendelkezésre olyan képzett újságírók, akik beszélnek a tartalomgyártás során használt védett nyelvet.

Habár a részes állam kötelezettségei ma már akár az újmédia eszközeivel is teljesíthetők, a szakértői bizottság – korábbi gyakorlatával összhangban – továbbra is fokozott figyelmet szentel a beszélőközösségek demográfiai jellemzőinek, és csak akkor tekinti teljesítettnek a tömegtájékoztatás keretei között tett kötelezettségvállalást, ha az érintett nyelvhasználók számára az újmédia hozzáférhető, és rendelkeznek a megfelelő digitális kompetenciákkal annak fogyasztására. Sok esetben a regionális vagy kisebbségi nyelv beszélői nemcsak kulturálisan, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is marginalizált csoportot alkotnak, és a tagjai nem feltétlenül férnek hozzá azokhoz a digitális eszközökhöz, amelyekkel a védett nyelven számukra gyártott tartalom elérhető vagy nem tudják megfelelően használni azokat. Így szükséges lehet a beszélők digitális eszközökkel való ellátása és/vagy digitális edukációja, valamint a regionális vagy kisebbségi nyelven megjelenő offline médiatermékek fenntartása. Mindezek alapján hiába olvasható egyre több utalás a szakértői bizottság jelentéseiben az újmédia különböző formáira,

a közönség szokásaiban megmutatkozó eltérésekre, az életkorra, az iskolázottságra és a képességek alapján kialakuló digitális szakadékokra tekintettel, valamint annak fényében, hogy az egyes platformok nem látszanak egyformán a nyilvánosságban, észszerű amellet állást foglalni, hogy a regionális és kisebbségi nyelvek vonatkozásában mindaddig fenn kell tartani a hagyományos műsorszórást, amíg az a szélesebb közönség számára rendelkezésre áll, mindeközben pedig olyan új szolgáltatásokat kell fejleszteni, amelyek egyebek között a regionális vagy kisebbségi nyelveket beszélő fiatalabb, digitális orientáltságú csoportok igényeit is kielégítik.⁷²

Irodalomjegyzék

- AMEZAGA, Josú et al.: The Public Sphere and Normalization of Minority Languages: An Analysis of Basque Television in Light of Other Experiences in Europe. *Tripodos* (2021) 93–112.
- CRAUFURD SMITH, Rachael – BOETTCHER, Bianca: Football and Fundamental Rights: Regulating Access to Major Sporting Events on Television. 8 *European Public Law* (2002) 107–133.
- <https://doi.org/10.54648/395964>

⁷² LAINIO (szerk.) i. m. (5. lj.) 40.

- EVENS, Tom – IOSIFIDIS, Petros – SMITH, Paul: *The Political Economy of Television Sports Rights*. New York, Palgrave Macmillan, 2013.
<https://doi.org/10.1057/9781137360342>
- GERENCSÉR Balázs Szabolcs: Nyelvi jogok érvényesíthetősége. Probléma-térkép a Nyelvi Charta monitoring alapján. *Pázmány Law Working Papers*, 2018/3., 1–8.
- GRAD-GYENGE Anikó: A sportközvetítésekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések az Európai Bíróság gyakorlatában. *Gazdaság és Jog*, 2018/7–8., 16–25.
- GRIN, François: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2003.
<https://doi.org/10.1057/9780230502666>
- KARDOS Gábor: A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának végrehajtási mechanizmusa. In EPLÉNYI Kata – KÁNTOR Zoltán (szerk.): *Térvesztés és határtalanítás: a magyar nyelvpolitika 21. századi kibívásai*. Budapest, Lucidus, 2012, 66–79.
- KARDOS Gábor: Mérlegen a Nyelvi Charta. *Kisebbségi Szemle*, 2017/3., 33–41.
- KARDOS Gábor: Kisebbségi Nyelvi Charta: Vonások és gyakorlati problémák. *Fundamentum*, 2019/1–2., 5–13.
- KARDOS, Gábor: The Need for Minority Language Rights: Some Theoretical and International Legal Considerations. 2 *Foreign Policy Law Review* (2021) 11–27.
<https://doi.org/10.47706/KKIFPR.2021.2.11-27>
- LAINIO, Jarmo (szerk.): *New Technologies, New Social Media and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Strasbourg, Európa Tanács, 2019.
- MCMONAGLE, Sarah: The European Charter for Regional or Minority Languages: Still Relevant in the Information Age? 11 *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* (2012) 1–24.
- MORING, Tom: New Media and the Implementation of Instruments in Support of Minority Rights Related to Media. 6 *European Yearbook of Minority Issues* (2006) 19–50.
<https://doi.org/10.1163/22116117-90001601>
- MORING, Tom: Functional Completeness in Minority Language Media. In Mike CORMACK – Niamh HOURIGAN (szerk.): *Minority Language Media: Concepts, Critiques and Case Studies*. Clevedon, Multilingual Matters, 2007, 17–35.
<https://doi.org/10.21832/9781853599651-002>
- MORING, Tom: Media Markets and Minority Languages in the Digital Age. 12 *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* (2013) 34–53.
- MORING, Tom – DUNBAR, Robert: *The European Charter for Regional or Minority Languages and the Media*. Strasbourg, Európa Tanács, 2008.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511575372.007>
- MORING, Tom – DUNBAR, Robert: Article 11: Media. In Alba NOGUEIRA LÓPEZ – Eduardo J. RUIZ VIEYTEZ – Iñigo URRUTIA LIBARONA (szerk.): *Shaping Language Rights: Commentary on the European Charter for Regional or Minority Languages in the Light of the Committee of Experts' Evaluation*. Strasbourg, Európa Tanács, 2012, 373–424.
- RAMALLO, Fernando: Minority Languages in Media Communication. In Kristina BEDIJS – Christiane MAASS (szerk.): *Manual of Romance Language in the Media*. Berlin, De Gruyter, 2017, 453–470.
<https://doi.org/10.1515/9783110314755-020>